

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, Πεδίον Άρεως, Βόλος, 38334,
<http://www.ldsagr/>, demolab@uth.gr, +302421074432-33

Οι εκτός γάμου γεννήσεις στην Ελλάδα: χωρικές και κοινωνικο-δημογραφικές όψεις ενός αναδυόμενου φαινομένου

Βασίλειος Γαβαλάς*, Κώστας Ρόντος**

Η Ελλάδα, συγκρινόμενη με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έχει το μικρότερο ποσοστό εκτός γάμου γεννήσεων. Παρόλα αυτά φαίνεται ότι οι παραδοσιακές αντιλήψεις όσον αφορά το σχηματισμό της οικογένειας και την τεκνοποιία αλλάζουν και στην χώρα μας, όπως συνέβη στην υπόλοιπη Ευρώπη πριν από μερικές δεκαετίες. Χρησιμοποιώντας δεδομένα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) εξετάζουμε, στο άρθρο αυτό, την εξέλιξη των εκτός γάμου γεννήσεων μετά το 1980, τις διαφοροποιήσεις σε επίπεδο νομού και το κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ των ανύπαντρων μητέρων (μορφωτικό επίπεδο, ηλικία και υπηκοότητα). Σημαντική διαπίστωση της εν λόγω έρευνας είναι ότι η αύξηση στα ποσοστά των εκτός γάμου γεννήσεων από τη δεκαετία του 1990 και εντεύθεν αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στις γεννήσεις που δεν προέρχονται από Ελληνίδες, αλλά από αλλοδαπές. Το προφίλ των ανύπαντρων αυτών μητέρων είναι τελείως διαφορετικό από αυτό των Ελληνίδων, υποδεικνύοντας ότι οι μετανάστριες που αποκτούν παιδιά εκτός γάμου το πράττουν από πεποίθηση και όχι επειδή μία ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη κατέληξε σε γέννηση, όπως συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό ακόμη με τις Ελληνίδες ανύπαντρες μητέρες.

Η εξέλιξη του φαινομένου μετά το 1980

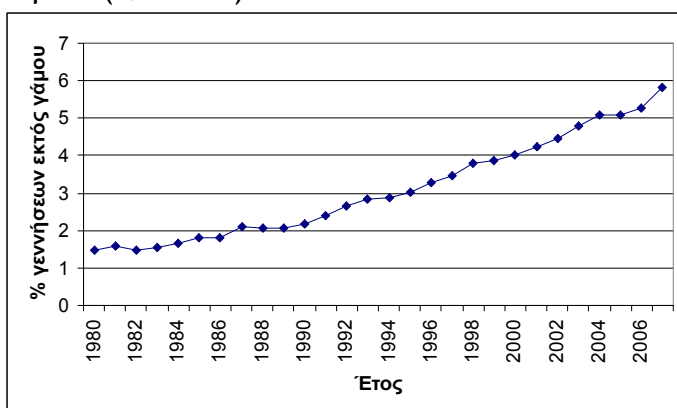
Παρόλο που η Ελλάδα έχει όλα τα δημογραφικά χαρακτηριστικά μιας αναπτυγμένης κοινωνίας, διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες όσον αφορά τις παραδοσιακές οικογενειακές δομές καθώς ο θεσμός του γάμου είναι κυρίαρχος και ιδιαίτερα ανθεκτικός και τα ποσοστά των αγάμων και των διαζυγίων περιορισμένα (Κοτζιμάνης & Σοφιανοπούλου, 2009), ενώ τα % των εκτός γάμου γεννήσεων είναι από τα χαμηλότερα στην Ευρώπη (6% το 2007, ΕΛ.ΣΤΑΤ).

Παρόλα αυτά, τις τελευταίες δεκαετίες καταγράφεται μία αυξητική τάση (Διάγραμμα 1). Ενώ μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1980 οι γεννήσεις αυτές αποτελούσαν λιγότερο από 2% του συνόλου, στη δεκαετία του 1990 το ποσοστό τους διπλασιάστηκε και άγγιξε το 4%, ενώ στην πρώτη πενταετία του 21ου αιώνα 5,5% των γεννήσεων προέρχονται πλέον από ανύπαντρες γυναίκες. Ταυτόχρονα, οι προερχόμενες από άγαμες μητέρες γεννήσεις τριπλασιάζονται (σε απόλυτους αριθμούς) ανάμεσα στο 1980 και το 2007, και είναι πολύ πιθανόν, αν η παρούσα τάση συνεχιστεί, οι εκτός γάμου γεννήσεις να αποτελέσουν το 8% των γεννήσεων το 2015 και το 10% το 2020 (Gavalas and Rontos, forthcoming).

Οι γεωγραφικές διαστάσεις του φαινομένου

Σε γενικές γραμμές οι περιφέρειες της Ηπείρου και της Δυτικής Μακεδονίας εμφανίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά εκτός γάμου γεννήσεων (Χάρτης 1), ενώ σε επίπεδο νομού η Ευρυτανία και τα Γρεβενά, παρουσιάζουν τις λιγότερες αναλογικά γεννήσεις εκτός γάμου με ποσοστά που δεν ξεπερνούσαν 2006-07 το 1%. Κατά τη διετία 2006-07, τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας δεν αποκλίνουν σημαντικά από τον Εθνικό Μέσο Όρο (5,5%), καθώς 5,9% και 4,3% των παιδιών που γεννήθηκαν στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης αντίστοιχα προέρχονται από ανύπαντρες γυναίκες. Στον αντίποδα, οι νομοί με υψηλά ποσοστά εκτός γάμου γεννήσεων (τουλάχιστον 2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από τον Εθνικό Μέσο Όρο (Ε.Μ.Ο.) εντοπίζονται στην Πελοπόννησο (στους νομούς Ηλείας, Λακωνίας, Κορινθίας Αργολίδας και Μεσσηνίας τα ποσοστά κυμαίνονται από 9% μέχρι 12%), τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία (νομοί Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Φωκίδας και Καρδίτσας) και σε δύο από τα Ιόνια νησιά (Ζάκυνθο και Κέρκυρα).

Διάγραμμα 1: Ελλάδα, γεννήσεις εκτός γάμου ως ποσοστό του συνόλου των γεννήσεων (1980-2007)

Πηγή: Eurostat, 2010

* Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας. Email: bgav@geo.aegean.gr

** Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Κοινωνιολογίας. Email: k.rontos@soc.aegean.gr

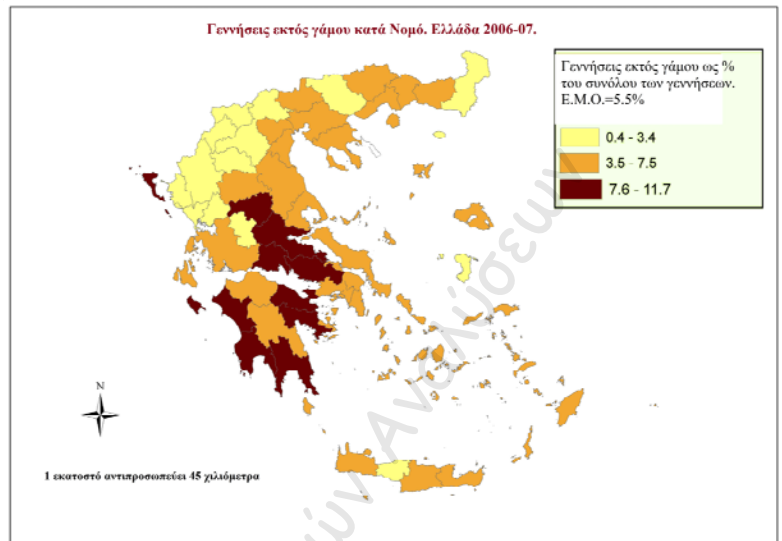
Μία ερευνητική υπόθεση θα μπορούσε να είναι ότι ο πληθυσμός των αστικών περιοχών έχει πιο φιλελεύθερες απόψεις για το σχηματισμό οικογένειας και είναι πιο ανεκτικός στις ανύπαντρες μητέρες. Για να ελέγξουμε την υπόθεση αυτή συσχέτισαμε τα ποσοστά απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα με τα ποσοστά των εκτός γάμου γεννήσεων για καθέναν από τους 52 νομούς της χώρας. Ο συντελεστής συσχέτισης είναι πολύ αδύναμος και στατιστικά μη σημαντικός (Pearson's $r=-0.16$. $P\text{-value}=0.259$) κάτι που σημαίνει ότι η τεκνοποιία εκτός γάμου μπορεί να είναι το ίδιο συχνή στις αγροτικές και στις αστικές περιοχές.

Το δημογραφικό-κοινωνικό προφίλ των ανύπαντρων μητέρων

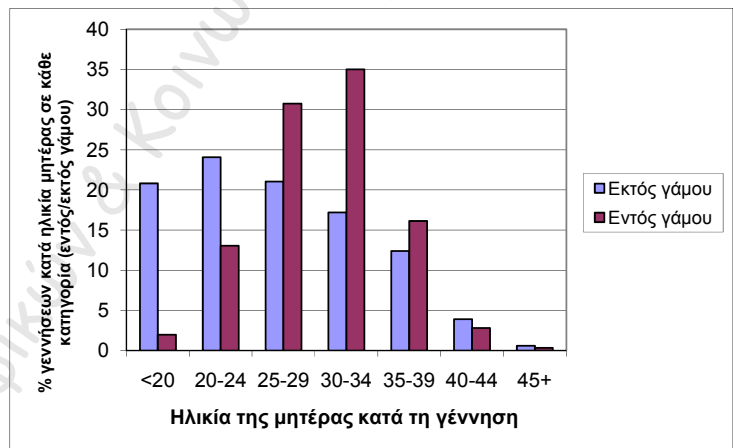
Δύο μεταβλητές «παίζουν» ιδιαίτερο ρόλο όσον αφορά το προφίλ των ανύπαντρων μητέρων: η ηλικία της μητέρας κατά τη γέννηση του παιδιού και το εκπαιδευτικό της επίπεδο. Το **Διάγραμμα 2** που δίνει την κατανομή των εντός και εκτός γάμου γεννήσεων το 2006 ανά ηλικία της μητέρας επιτρέπει να διαπιστώσουμε ότι τα μισά σχεδόν παιδιά (45%) που γεννιούνται εκτός γάμου έχουν βιολογικές μητέρες που είτε είναι έφηβες είτε διανύουν τη μετ-εφηβική περίοδο, ενώ αντιθέτως, η μεγάλη πλειοψηφία των εντός γάμου γεννήσεων προέρχεται από μητέρες ηλικίας 25-34 ετών. Οι μισές από τις ανύπαντρες μητέρες είχαν το 2006 ηλικία κάτω των 26 ετών κατά τη γέννηση του παιδιού τους, ενώ η διάμεσος ηλικία για τις παντρεμένες μητέρες ήταν σαφώς μεγαλύτερη (30,6 έτη). Παρόλα αυτά το % των εκτός γάμου γεννήσεων επί του συνόλου των εξώγαμων γεννήσεων από γυναίκες που βρίσκονται στο τέλος της αναπαραγωγικής τους ηλικίας (> 40 ετών) είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο των εντός γάμου γεννήσεων (4,5% και 3,1%)

Η διαφορά που παρατηρείται στην ηλικιακή κατανομή μεταξύ ανύπαντρων και παντρεμένων μητέρων πιθανόν να οφείλεται στο ότι οι δύο κατηγορίες γυναικών ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικο-οικονομικές ομάδες και ως εκ τούτου έχουν διαφοροποιημένα πρότυπα τεκνοποίησης. Η υπόθεση αυτή εν μέρει επιβεβαιώνεται αν λάβουμε ως κριτήριο το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας (**Διάγραμμα 3**). Η πλειοψηφία των ανύπαντρων μητέρων στη χώρα μας είναι αναλφάβητες ή ακόμη χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (30% από αυτές έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μόνο 10% είναι απόφοιτες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) ενώ αντιθέτως οι παντρεμένες μητέρες έχουν σαφώς υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο καθώς το ποσοστό των αναλφάβητων μόλις εγγίζει το 1% ενώ αυτό των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερβαίνει το 26%.

Χάρτης 1: Γεννήσεις εκτός γάμου κατά νομό. Ελλάδα 2006-2007

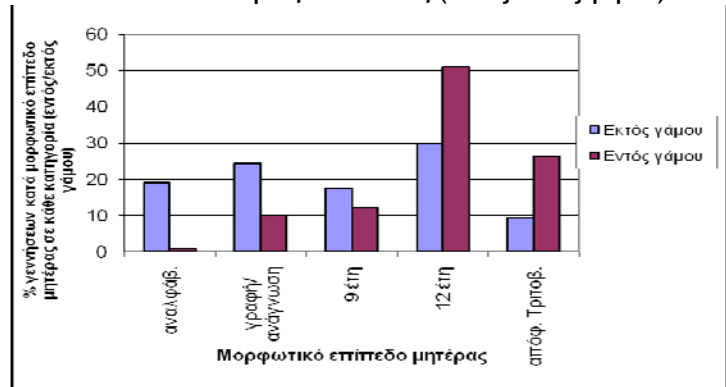

Διάγραμμα 2: Ελλάδα, γεννήσεις (εντός / εκτός γάμου) κατά ηλικία της μητέρας (2006)

N: 112.418 γεννήσεις. $df=6$. $\chi^2=8056$. $p\text{-value}<0.0001$
 Πηγή: επεξεργασία δεδομένων ΕΣΥΕ. URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database>

Διάγραμμα 3: Ελλάδα, μορφωτικό επίπεδο των γυναικών που τεκνοποίησαν το 2006 κατά νομική κατάσταση (εντός/εκτός γάμου)

N: 112,418 births. $df=4$. $\chi^2=13012$. $p\text{-value}<0.0001$
 Πηγή: επεξεργασία δεδομένων ΕΣΥΕ. URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database>

Η εθνικότητα ως προσδιοριστικός παράγοντας των εκτός γάμου γεννήσεων

Η εθνοτική ομάδα όπου ανήκει κάποιος παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κουλτούρας του. Στην περίπτωση των γυναικών, η πιθανότητα να φέρουν στον κόσμο ένα παιδί εκτός γάμου σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το πολιτιστικό τους υπόβαθρο, όπως για παράδειγμα τις αντιλήψεις για το ρόλο των δύο φύλων, την ανατροφή των παιδιών και το θεσμό της οικογένειας. Στην Ελλάδα δεν διαθέτουμε στοιχεία για την εθνότητα του πληθυσμού (δηλαδή την πολιτιστική και εθνική συνείδηση, η οποία εν πολλοίς ορίζεται υποκειμενικά, εφόσον το σε ποια εθνότητα ανήκει κάποιος είναι θέμα αυτοπροσδιορισμού), όποτε δεν μπορεί να γίνει ενδελεχής συσχέτιση εθνότητας και γεννήσεων εκτός γάμου. Μπορούμε όμως να χρησιμοποιήσουμε ως «λανθάνουσα» μεταβλητή, την υπηκοότητα, η οποία καταγράφεται στις απογραφές του πληθυσμού. Ο πίνακας που δίνει την κατανομή των γεννήσεων εκτός γάμου κατά μεγάλες ομάδες χωρών υπηκοότητας (Πίνακας 1) μας επιτρέπει να αναδείξουμε μερικώς τις διαφορές ανάμεσα στις τρεις μεγάλες ομάδες γυναικών που τεκνοποίησαν στη χώρα μας το 2007. Διαπιστώνουμε καταρχάς ότι η τεκνοποίηση εκτός γάμου είναι πιο συχνή στις αλλοδαπές γυναίκες καθώς οι ελληνίδες αναπαραγωγικής ηλικίας που αποτελούν το 91% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 10-49 ετών στην απογραφή του 2001 «παρήγαγαν» μόνο το 63% των εκτός γάμου γεννήσεων, ενώ οι γυναίκες από χώρες της Ευρώπης εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δηλαδή οι γυναίκες προερχόμενες από χώρες του πρώην «Ανατολικού Μπλοκ»), παρότι αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του συνολικού γυναικείου πληθυσμού αναπαραγωγικής ηλικίας, «παρήγαγαν» σχεδόν 30% των εκτός γάμου γεννήσεων. Τέλος, ένα 5% των εκτός γάμου γεννήσεων προέρχεται από γυναίκες υπηκόους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός των Ελληνίδων), οι οποίες αποτελούν λιγότερο από το 1% του γυναικείου πληθυσμού της Ελλάδας το 2007. Εξετάζοντας έτσι τον αδρό δείκτη της εκτός γάμου γεννητικότητας προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός ότι για τους πολίτες της Ε.Ε. που ζουν στην Ελλάδα ο δείκτης αυτός είναι 10 φορές υψηλότερος από ό,τι για τους Έλληνες¹. Ταυτόχρονα, ένα άλλο χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τις αλλοδαπές ανύπαντρες μητέρες από τις αντίστοιχες Ελληνίδες είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο και η ηλικία τους: το ένα τέταρτο των Ελληνίδων ανύπαντρων μητέρων είναι αναλφάβητες, ενώ μόνο το 6% των ανύπαντρων μητέρων ξένης υπηκοότητας ανήκουν στην ίδια κατηγορία (Πίνακας 2). Όσον αφορά την ηλικία της μητέρας κατά τη γέννηση του παιδιού, ένα μεγάλο ποσοστό (23,3%) των Ελληνίδων ανύπαντρων μητέρων είναι έφηβες, ενώ για τις μη-Ελληνίδες το ποσοστό αυτό είναι σαφώς χαμηλότερο (15,6%) -Πίνακας 3-².

Οι διαφορές αυτές ως προς την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο ανάμεσα στις Ελληνίδες και τις αλλοδαπές ανύπαντρες μητέρες (οι οποίες είναι στατιστικά σημαντικές) μας επιτρέπουν να εικάσουμε ότι οι λόγοι για τους οποίους γίνονται ανύπαντρες μητέρες οι Ελληνίδες είναι διαφορετικοί από αυτούς των αλλοδαπών.

Οι λόγοι που οδηγούν σε γεννήσεις εκτός γάμου

Τα δεδομένα που παραθέσαμε δίδουν κάποιες ενδείξεις για τις διαφοροποιημένες συμπεριφορές των Ελληνίδων και των αλλοδαπών γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας και αφήνουν να διαφανεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό των αλλοδαπών τεκνοποίησαν εκτός γάμου από επιλογή και όχι εξαιτίας μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Είναι δε ταυτόχρονα ενδεικτικό των διαφορετικών αντιλήψεων και συμπεριφορών ανάμεσα στις Ελληνίδες και τις γυναίκες που προέρχονται από τις γειτονικές πρώην σοσιαλιστικές χώρες (των αλβανίδων εξαιρουμένων), ότι άνω του 50% των γεννήσεων στη Βουλγαρία το 2006 και το 2007 προήρθαν από ανύπαντρες μητέρες, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στη Ρουμανία έχει υπερβεί το 20% από τα μέσα ήδη της δεκαετίας του 1990 και έφτασε το 29% το 2006 (Eurostat, 2010).

Από την άλλη μεριά, για τις Ελληνίδες η τεκνοποιία εκτός γάμου δεν είναι κατ' ανάγκη μια συνειδητή επιλογή, εφόσον οι μισές από τις ανύπαντρες Ελληνίδες μητέρες είναι πολύ χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και φέρνουν στον κόσμο τα παιδιά τους σε πολύ μικρή ηλικία. Τα ευρήματά μας δεν διαφοροποιούνται από αυτά άλλων χωρών, καθώς σε κοινωνίες με χαμηλά ποσοστά εξώγαμων γεννήσεων είναι συνήθως οι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και εισοδήματος μη-προνομιούχες γυναίκες που τεκνοποιούν εκτός γάμου (Sobotka, 2002)³. Οι προαναφερθείσες διαπιστώσεις μπορεί να έχουν τη μορφή εικασίας, βασίζονται όμως σε αυτό που έχει συμβεί σε άλλες Ευρωπαϊκές ανεπτυγμένες κοινωνίες όπου οι εκτός γάμου γεννήσεις αποτελούν εδώ και δεκαετίες την πλειοψηφία των γεννήσεων. Με βάση την εμπειρία της Σουηδίας, της Δανίας και γενικά των Σκανδιναβικών χωρών, διατυπώθηκε έτσι και μια θεωρία που αφορά τη «μετάβαση συντροφικότητας» από το γάμο στην ελεύθερη συμβίωση (Hoem and Hoem, 1988; Kiernan, 2001). Βάσει της θεωρίας αυτής, σε μια πρώτη φάση, η ελεύθερη συμβίωση εμφανίζεται ως μία αποκλίνουσα συμπεριφορά που υιοθετείται από μια μειοψηφία. Σταδιακά όμως όλο και περισσότερα ζευγάρια διαβιώνουν σε ελεύθερη συμβίωση «δοκιμάζοντας» την σχέση τους πριν προχωρήσουν σε γάμο, χωρίς ωστόσο να τεκνοποιούν. Καθώς η ελεύθερη συμβίωση προοδευτικά γίνεται κοινωνικά αποδεκτή, τα νέα ζευγάρια που συμβιώνουν εκτός γάμου δεν απορρίπτουν πλέον την τεκνοποίηση και, σε ένα πιο όψιμο στάδιο της διαδικασίας αυτής, τα παιδιά γεννιούνται και ανατρέφονται τόσο από παντρεμένα όσο και από ανύπαντρα ζευγάρια καθώς οι δύο μορφές συντροφικότητας είναι αποδεκτές και δεν διαφοροποιούνται πλέον (Kiernan, 2001).⁴

Συμπεράσματα

Παρ' όλη την αύξηση των εκτός γάμου γεννήσεων τα τελευταία 30 χρόνια, η Ελλάδα παραμένει η χώρα με τις χαμηλότερα ποσοστά εκτός γάμου γεννήσεων στην Ευρώπη. Μέχρι πρόσφατα η τεκνοποιία εκτός γάμου στην χώρα μας ήταν κοινωνικά μη αποδεκτή (τα παιδιά μη έγγαμων γονέων έφεραν το στίγμα του «εξώγαμου») και η Ορθόδοξη Εκκλησία έπαιξε ένα ρόλο στη διαμόρφωση μιας αρνητικά διακείμενης κοινωνίας προς τα συγκατοικούντα άγαμα ζευγάρια και την τεκνοποίηση εκτός γάμου. Φυσικά, αντίστοιχες συμπεριφορές δεν παρατηρούνται σε όλες τις ορθόδοξες χώρες και οι περιπτώσεις της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, χώρες με ισχυρή ορθόδοξη παράδοση -ιδίως η δεύτερη- είναι ενδεικτικές. Στις χώρες αυτές, όπου καταγράφονται υψηλά % εκτός γάμου γεννήσεων προφανώς η ορθόδοξη Εκκλησία δεν είχε την ίδια επίδραση στο θέμα αυτό με την Ελλάδα, ενώ η διαφορετική πολιτική και κοινωνική πορεία της χώρας μας από αυτή των υπόλοιπων Βαλκανικών κρατών είναι πιθανόν να διαμόρφωσε διαφορετικές στάσεις και αντιλήψεις όσον αφορά το σχηματισμό της οικογένειας και την ανατροφή των παιδιών.

Παρόλα αυτά φαίνεται ότι οι παραδοσιακές αντιλήψεις για το εν λόγω θέμα έχουν αρχίσει να αλλάζουν και στην Ελλάδα και το ποσοστό των εκτός γάμου γεννήσεων, όπως προαναφέρθηκε, τετραπλασιάστηκε σε λιγότερο από 30 χρόνια (από 1,5% το 1980 σε σχεδόν 6% το 2007). Η εξέλιξη αυτή προδιαθέτει για το πολύ πιθανό ενδεχόμενο, στο εγγύς μέλλον, ο γάμος να απολέσει μερικώς τη σημασία του ως θεσμός-πλαίσιο μέσα στο οποίο τελείται η αναπαραγωγή και η ανατροφή των παιδιών και μια πρόσφατη έρευνα σε νεαρές μορφωμένες Ελληνίδες τείνει να το επιβεβαιώσει καθώς το 60% του δείγματος θα προτιμούσε τη συγκατοίκηση παρά το γάμο, παρόλο που το 82% είναι υπέρ του θεσμού αυτού (Rontos, 2007), ενώ σύμφωνα με την ίδια έρευνα 40,5% των ερωτηθέντων δεν απέκλεισαν το ενδεχόμενο να αποκτήσουν παιδιά χωρίς να είναι παντρεμένες.

¹ Πιθανότατα οι γυναίκες που προέρχονται είτε από ευημερούσες Ευρωπαϊκές χώρες είτε από λιγότερο αναπτυγμένες Ευρωπαϊκές χώρες δεν θεωρούν τον γάμο ως το μόνο πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η αναπαραγωγή και η ανατροφή των παιδιών

² Οι περισσότερες από τις αλλοδαπές -56%- που έγιναν ανύπαντρες μητέρες το 2007 είχαν ηλικία 25-39, ενώ μόνο το 46% των Ελληνίδων ανήκαν στην ίδια ηλικιακή ομάδα.

³ Από έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε μια σειρά χωρών φαίνεται ότι στις γυναίκες των ομάδων αυτών οι περισσότερες εγκυμοσύνες δεν είναι προγραμματισμένες και συχνά ο τοκετός είναι αποτέλεσμα μιας δύσκολης απόφασης ανάμεσα στην άμβλωση και τη γέννηση του παιδιού (ibid, 2002:3).

⁴ Δυστυχώς, ελλείψει δεδομένων στη χώρα μας για την ελεύθερη συμβίωση αναλόγως της υπηκοότητας των συμβιώντων δεν είμαστε σε θέση να υπολογίσουμε και να συγκρίνουμε τα ποσοστά ελεύθερης συμβίωσης αλλοδαπών και Ελλήνων.

Τα ποσοστά των εκτός γάμου γεννήσεων παρουσιάζουν ταυτόχρονα αξιοσημείωτη γεωγραφική διαφοροποίηση καθώς στις ορεινές και συνοριακές περιοχές στη βορειο-δυτική Ελλάδα είναι εξαιρετικά χαμηλά, ενώ σε αρκετές περιοχές στην Πελοπόννησο και κάποια νησιά (όπως η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος στο Ιόνιο πέλαγος) είναι σαφώς υψηλότερα από τον Εθνικό Μέσο Όρο. Η χωρική αυτή διάσταση του φαινομένου μπορεί να συνδέεται με πολιτισμικές διαφορές που δημιουργεί η γεωμορφολογία της κάθε περιοχής (πιθανότατα ορεινές και απομονωμένες κοινωνίες να είναι λιγότερο ανεκτικές στις ανύπαντρες μητέρες), ενώ ένας άλλος λόγος θα μπορούσε να ήταν και η διαφορετική εθνοτική σύνθεση της κάθε περιοχής (οι αλλοδαπές που όπως διαπιστώσαμε, τείνουν να φέρνουν στον κόσμο παιδιά εκτός γάμου σε μεγαλύτερη αναλογία από ό,τι οι Ελληνίδες, συγκεντρώνονται κυρίως σε πεδινές περιοχές της νοτίου Ελλάδας).

Όσον αφορά το προφίλ των ανύπαντρων μητέρων και τους λόγους που οδηγούν σε γεννήσεις εκτός γάμου, τα δεδομένα δείχνουν ότι σχεδόν 4 στις 10 ανύπαντρες μητέρες είναι αλλοδαπές. Το γεγονός αυτό αφήνει να διαφανεί ότι η αύξηση στα ποσοστά των εκτός γάμου γεννήσεων μετά το 1990 οφείλεται σε μεγάλο βαθμό (αν και όχι αποκλειστικά) στην εισροή μεταναστών κυρίως από χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ. Φαίνεται ότι ο νομικά επικυρωμένος γάμος δεν αποτελεί για τις γυναίκες που κατάγονται από τις χώρες αυτές απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας οικογένειας και την αναπαραγωγή ενώ αντιθέτως η ελληνική κοινωνία διατηρεί πιο παραδοσιακές αντιλήψεις. Η ανάλυση των δεδομένων δείχνει ότι είναι πολύ πιθανό ένα μεγάλο ποσοστό των γεννήσεων εκτός γάμου των Ελληνίδων να είναι αποτέλεσμα ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης εφόσον σχεδόν οι μισές από αυτές έχουν πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (είτε είναι αναλφάβητες) και είναι ταυτόχρονα πολύ νέες. Από την άλλη μεριά, παιδιά εκτός γάμου γεννιούνται από αλλοδαπές όλων των ηλικιών και κάθε εκπαιδευτικού επιπέδου και αυτό ίσως να σημαίνει ότι η τεκνοποιία εκτός γάμου είναι συνειδητή επιλογή τους και όχι αποτέλεσμα ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.

Είναι δύσκολο να προβλέψουμε αν οι πιο φιλελεύθερες απόψεις θα επικρατήσουν στην ελληνική κοινωνία και οφείλουμε να επισημάνουμε ταυτόχρονα ότι όλες οι προερχόμενες από Ελληνίδες εκτός γάμου γεννήσεις δεν είναι αποτέλεσμα ανεπιθύμητης εγκυμοσύνη καθώς σχεδόν 10% των γυναικών αυτών είναι απόφοιτες Πανεπιστημίου και περισσότερες από τις μισές είναι μεγαλύτερες των 24 ετών (ανεξαρτήτως εκπαιδευτικού επιπέδου). Αυτό αποτελεί και μια ένδειξη ότι κάτι αλλάζει στη χώρα μας όσον αφορά τις παραδοσιακές οικογενειακές αξίες, και, όπως οι εκτός γάμου γεννήσεις θα αποτελούν όλο και μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των γεννήσεων, η ελληνική κοινωνία θα τείνει να είναι όλο και πιο ανεκτική στις νέες μορφές συμβίωσης και τεκνοποίησης, αφήνοντας πίσω της απόψεις όπως αυτές που θεωρούν την εκτός γάμου τεκνοποιία ως δείκτη ανομίας και προσωπικής ανευθυνότητας.

Πίνακας 1: Ελλάδα, γεννήσεις εκτός γάμου (2007), πληθυσμός (2001) και Αδρός Δείκτης Γεννητικότητας κατά υπηκοότητα της μητέρας

Υπηκοότητα της μητέρας	Γεννήσεις εκτός γάμου ¹	%	Πληθυσμός ²	%	Γεννήσεις εκτός γάμου ανά 1000 κατοίκους ³
Ελληνική	4081	62.7	10166929	92.73	0,4
ΕΕ 25 (εκτός Ελλάδας)	314	4.8	78979	0.72	4,0
Ευρωπαϊκή εκτός ΕΕ	1932	29.7	578065	5.27	3,3
Άλλη	178	2.7	143879	1.31	1,2
Σύνολο	6505	100.0	10964020	100	0,6

Πηγές: 1. Μη δημοσιευμένα δεδομένα από ΕΣΥΕ, 2. Αποτελέσματα απογραφής 2001, 3. Καταγεγραμμένες γεννήσεις το 2007 (ΕΣΥΕ) και πληθυσμός του 2001

Πίνακας 2: Ελλάδα, γεννήσεις εκτός γάμου κατά υπηκοότητα και εκπαιδευτικό επίπεδο μητέρας (2007)

Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Υπηκοότητα		Σύνολο
	Ελληνική	Άλλη	
Αναλφάβητες	24.9%	6.2%	17.9%
Γραφή και ανάγνωση	21.5%	31.2%	25.1%
9 έτη	15.6%	25.2%	19.2%
12 έτη	28.4%	30.8%	29.3%
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	9.6%	6.6%	8.5%
Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%

N: 6505 γεννήσεις εκτός γάμου. d.f =4. $\chi^2=444$. p-value<0.001
Πηγή: Επεξεργασία δεδομένων που ελήφθησαν από Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 3: Ελλάδα, γεννήσεις εκτός γάμου κατά υπηκοότητα και ηλικία μητέρας (2007)

Ηλικία μητέρας κατά τη γέννηση	Υπηκοότητα		Σύνολο
	Ελληνική	Αλλοδαπή	
<20	23.3%	15.6%	20.4%
20-24	24.5%	24.8%	24.6%
25-29	18.0%	24.4%	20.4%
30-34	14.6%	19.2%	16.3%
35-39	13.8%	12.3%	13.3%
40-44	4.9%	3.4%	4.4%
45+	0.9%	0.4%	0.7%
Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%

N: 6505 γεννήσεις εκτός γάμου. d.f =6. $\chi^2=110.5$. p-value<0.001
Πηγή: επεξεργασία δεδομένων που ελήφθησαν από Ε.Σ.Υ.Ε.

Βιβλιογραφία

Eurostat (2010) URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>
 Gavalas V. and Rontos K. (forthcoming) Out of wedlock childbearing in Greece: spatial and socio-demographic aspects of an emerging phenomenon. *Population Research and Policy Review*.
 Hoem, B., & Hoem, J. (1988). The Swedish family: aspects of contemporary developments. *Journal of Family Issues* 9(3), 397-424.
 Κοτζαμάνης Β., Σοφianoπούλου, Κ. (2009), σσ. 153-174 στο Β. Κοτζαμάνης (επιμ.) Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα, Παν. Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
 Kiernan, K. (2001). The rise of cohabitation and childbearing outside marriage in Western Europe. *International Journal of Law, Policy and the Family* 15, 1-21.
 ΕΛΣΤΑΤ URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database> [Results of the population and housing census of 18 March 2001]. Cited April 2011.
 ΕΛΣΤΑΤ URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database> [Births in Greece by legal status and various categories in 2006]. Cited October 2009.
 Rontos, K. (2007). Prospects for a new family formation and for its impact on fertility: Some research evidence from Greece. *Statistical Review* 3(1), 49-67.
 Sobotka T. (2002). Non-marital births in Europe and in the United States. *Issues* 7, 1-4.